

СНИМКА: ЕКАТЕРИНА ТИТОВА

Проф. Николай Денков: Съкращаваме приема на студенти с още 10%

Броят на професорите расте необосновано и на това трябва да се сложи край, казва служебният министър на образованието и науката

Интервюто взе Иглика Горанова

Проф. Денков, ректорът на СУ "Св. Климент Охридски" заяви, че за да има реална реформа, броят на студентите трябва да се намали наполовина. С колко ще бъде намален държавният прием тази година?

– През миналата година броят на субсидираните първокурсници е намален с 12%. Тази година приемът ще се намали с още близо 10%. Така държавата ще плаща за следването на 62% от тазгодишните аби-

туриенти. Очевидно е, че субсидирането на 80% от абитуриентите, каквато беше практиката преди две години, води до занижаване на качеството на образованието и разпилява ресурса, който е необходим, за да бъдат на ниво всички специалности. Затова е важно, когато намаляваме приема, не просто да се спестят едни пари, а тези пари да субсидират по-добре всички направления. На всички ни е ясно, че добро образование се прави с пари.

Николай Денков е български физикохимик и университетски преподавател, професор в Софийския университет и доктор на химическите науки. Зам.-министър на образованието от 2014 до 2016 г. От 27 януари 2017 г. е назначен от президента Румен Радев за министър на образованието и науката в служебното правителство на Огнян Герджиков.

– Колко пари ще бъдат спестени и преразпределени от този подход?

– Говорим за няколко милиона лева годишно, които ще бъдат използвани за различни видове дейности. На първо място, планираме да се повиши дялът на субсидията за качество. До 2020 г. преобладаващата част от субсидията за университетите (60%) ще се дава на база реализация на студентите, а не според броя им. За да се направи тази промяна, е необходимо преразпределение на ресурса, който да отива за качество. Има професионални направления като педагогическите, които са с много ниска субсидия на един студент – 700 лв. годишно. Те също трябва да бъдат подпомогнати с част от този ресурс.

Очакваме също така университетите, които са със силно намален прием, защото

реализацията на студентите им е изключително слаба, да разработят програма за устойчиво развитие. Такава програма трябва да обхваща период от три години. Реализацията ѝ ще бъде финансово подпомогната от МОН.

– Как приеха в Съвета на ректорите идеите за намаляване на приема в специалностите икономика, администрация, право, където има свръхприем?

– Никой не може да отрече, че такава промяна е необходима. Има голям дял завършващи тези специалности, които не работят на позиции за висшестепни. Независимо от статистиката обаче ректорите имаха предложение намаленият прием да се отложи за следващата година, тъй като няколко университета имат големи проблеми заради силното намаляване на приема в тях. А когато има по-голямо намаление, това означава, че в даденото висше училище са констатирани по-големи проблеми. Т. е. там има по-голям дял завършили студенти, които не работят на позиции за висшестепни. Такива са по-голямата част от университетите в Северна и Източна България. Заради затрудненията, които те имат – по-слабо развитие на регионите, по-слаба бизнес среда, силно са развили приема на повече студенти, за да имат по-голяма субсидия. Но това не е устойчив модел. Затова реформата е в това – да се намали приемът, а университетите да се концентрират върху специалностите, в които са добри и полезни за региона, за да могат техните студенти да си намерят работа.

– От години се говори за прекъснатата връзка между бизнеса и завършващите висше образование. Какво конкретно се прави в тази посока?

– Една от мерките, които вземаме, е свързана именно с приема на студенти. Това означава, че висшите училища трябва да се грижат не само да приемат студенти, а да следят и какво става с тях на пазара на труда. Ако студентите се реализират

СНИМКА: ЕКАТЕРИНА ТИТОВА

добре, университетите ще имат по-висока субсидия, а това ще ги кара да работят с бизнеса. Отделно от това имаме проект за студентски практики, който се финансира от МОН. Той е отворен за всички студенти и за всички предприятия, за да могат студентите да трупат опит. Отделно от това няма никаква пречка бизнесът да влиза в университетите и да прави планове и програми. Предприемачите могат и да преподават на студентите.

– Къде точно представители на бизнеса влизат в ролята на преподаватели?

– Има такива практика в Техническият университет в София, където се провеждат чести срещи с големите компании у нас. Във филиала на Техническият университет в Пловдив работят също по този начин, защото бизнесът има нужда от кадри. Това партньорство трябва да се разшири, защото е осъзнат взаимен интерес между бизнеса и

висшите училища. Няма никаква законова пречка за това. Асоциацията на работодателите подкрепя реформите, които правим.

– 32 университета обявиха, че ще приемат студенти с изпити от матурите. Как ще се отрази това на качеството на образованието?

– Личното ми мнение е, че висшите училища правят това, което е разумно, при начина, по който функционира нашата система. Приемът с матури се използва по много места в света. Това, което прави МОН, е финансирането да зависи от това, как завършват студентите, а не как влизат. Това е радикална промяна на стимулите, по които ще работят висшите училища.

– На срещата Ви със Съвета на ректорите не срещнахте подкрепа по предложението да се завишат критериите за получаване на академичните длъжности доцент и професор. Защо?

– Съветът на ректорите има право да изрази становище, новсекиминистър има задължението да следва Стратегията за развитие на висшето образование, която абсолютно ясно казва, че е необходимо да се въведат минимални изисквания при получаването на академични длъжности, защото това ще подобри качеството на

С 8 млн. лв. годишно не могат да се правят научни изследвания в университетите – трябва в пъти повече

висшето образование. Аз чух мнението на ректорите, но не смятам да се откажа от въвеждането на минимални изисквания. В Стратегията достатъчно ясно е обосновано защо има нужда от такива минимални критерии. Има достатъчно натрупани статистически данни през последните години, че липсата на изисквания доведе до девалвация на академичните длъжности и научните звания. От тази гледна точка въвеждането на критерии е най-бързият начин системата да се върне на правия път, за да се осигури качество на преподавателите, които пък да осигурят качество на висшето образование.

– Какво е съотношението доценти – професори в момента?

– Статистиката, с която разполагаме, показва, че през последните години се увеличи значително делът на професорите във висшето образование, което не е обосновано предвид световната практика. Общият брой на хабилитирани лица у нас не се е увеличил прекалено спрямо броя на студентите, но на професорите определено е скочил.

– Всички тези мерки ще вдигнат ли рейтингите на българските висши училища, които, с изключение на СУ „Св. Климент Охридски“, не присъстват в нито една световна класация?

– Рейтингите на висшите училища се правят, на първо място, по критерии за участие в научни изследвания. И второ, по реализацията на студентите – колко са ценени те и колко лесно си намират работа. И в двете отношения българските университети, с малки изключения, имат сериозни проблеми. Затова идват и предложенията за промени в Закона за развитие на академичния състав, които ще решат и проблема с научните изследвания. Отделно трябва да се повиши и делът на парите, които даваме за научни изследвания в университетите. Известно е, че наука се прави с пари, но както висшето образование, така и науката са инвестиции в бъдещето.

– С колко трябва да се увеличи бюджетът за научни изследвания в университетите?

– Ако искаме да е ефективен, трябва да се увеличи няколко пъти. В момента той е 8 млн. лв. годишно и не е променян през последните няколко години. Когато се говори

за споровете между БАН и университетите, къде точно да се извършват научните изследвания, истината е, че изобщо няма място за спорове. И БАН, и университетите трябва да работят съвместно. Противопоставянето идва, когато се разпределя бюджетът и се казва: на тези даваме толкова, на онези – толкова. Затова правим стратегия за развитие на научните изследвания, в която се казва, че висшите училища са длъжни да правят наука, защото това е част от висшето образование. В БАН това, естествено, се прави. Всеки си има своето място и има механизми, по които те да работят заедно, защото полза ще имат и двете страни. Пътят е към единение, а не към противопоставяне. Това означава, че хора от БАН могат да преподават в университетите, а хора от университетите да използват базата и да правят съвместни изследвания с БАН. Това е работело и за да работи и сега, не трябва бюджетът да се представя като алтернативен – на БАН и на университетите за научни изследвания. Това трябва да са допълващи се бюджети, които да ги стимулират да работят заедно. Целият дизайн на частта „Наука“ в оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ на ЕС е направен така – университетите и институтите на БАН да кандидатстват заедно. Сигурен съм, че повечето от подадените проекти ще бъдат съвместни, защото такова е условието.

– Стана ли ясно какви грешки е допуснал екипът на министър Меглена Кунева, които са застрашили програмата?

– Много са грешките. Основната обаче е свързана с управляващия орган, който разпределя парите и трябва да контролира дали те са изразходвани ефективно. МОН е бенефициент на голяма част от проектите в областта на образованието. В момента, когато един човек е на върха и на управляващия орган, и на МОН, какъвто беше случаят с бившия министър, се появява очевиден конфликт на интереси – не може едно и също лице да контролира и даването на парите, и използването им, и да извършва контрола върху всичко това. Подобно нещо е забранено от европейския регламент за структурните фондове. За съжаление, от юли до октомври 2016 г. екипът на МОН е бил в нарушение на този регламент. Това е

Ще даваме пари за качество, а не за брой студенти

първата бележка в одитния доклад на Еврокомисията, който изисква не само такъв конфликт на интереси да бъде спряен, но и да не се повтори.

– Подведена ли е била Кунева, или е имало желание от страна на политическа централа да контролира средствата?

– Мога само да гадая. Смятам, че е била подведена, защото, ако е осъзнавала последициите, никога нямаше да направи подобна грешка. Няма да се учудя, ако някои от съветниците ѝ са я подвели.

– Ще има ли тази година проблеми с учебниците, каквито имаше миналата година и децата нямаше по какво да учат?

– МОН е вдигнало оборотите на максимум. Всички процедури, които зависят от нас, са съкратени. Имаме много конструктивни срещи с асоциацията на издателите. Те ни уверяват, че правят всичко възможно на 15 септември учебниците да бъдат на пазара и в училищната мрежа. Имаме уговорка, че ако за някои от училищата не достигне времето да бъдат доставени необходимите бройки, ще бъдат предоставени PDF материали със съответните първи уроци, така че да могат учители и ученици да започнат годината спокойно. Причината да сме в тази ситуация е, че миналата година много късно е стартирала процедурата за подготовка на учебниците – едва на 28 април. От тази дата тече срок от 1 година, в който да се пишат учебниците. Ние правим чудеса, за да можем да наваксаме това закъснение. Тази година стартирахме процедурите с месец и половина по-рано, за да не изпадаме догодина в същата ситуация.